

УДК 332.025.12:711.437(1-22)

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

ЛІСОВИЙ Андрій Васильович,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу
Університету державної фіскальної служби України
а-mail: lisoviy@bigmir.net

САЛЯМОН-МІХЕЄВА Катерина Дмитрівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри аудиту та економічного аналізу
Університету державної фіскальної служби України

Анотація. Розкрито суть міжбюджетних відносин, проаналізовано їх вплив на систему державного регулювання розвитку сільських територій та обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення бюджетних відносин між державним та місцевими (сільськими) бюджетами.

Ключові слова: міжбюджетні відносини, Державний бюджет України, місцеві бюджети, державне регулювання, сільські території.

Постановка проблеми. Еволюція міжбюджетних відносин виражається в послідовному підвищенні рівня бюджетного самозабезпечення регіонів, районів та сільських громад. Основним завданням органів місцевого самоврядування є забезпечення комплексного розв'язання проблем обслуговування населення і досягнення тим самим соціальної стабільності в регіоні, районі, сільській громаді за допомогою погоджених дій органів державної влади та місцевого самоврядування.

Однією з організаційних умов проведення ефективної місцевої політики є забезпечення оптимального розмежування функцій та повноважень між центральним і місцевими органами виконавчої влади і місцевого самоврядування щодо надання послуг, стосовно питань бюджету, власності, влади, розширення прав та посилення відповідальності цих органів за вирішення соціально-економічних проблем розвитку територіальних громад. При проведенні бюджетного регулювання, орієнтованого на розвиток сільських територіальних громад, необхідно чітко розмежовувати доходи і видатки між державним та сільськими бюджетами, а також добиватись підвищення частки сільських бюджетів у структурі доходів Зведеного бюджету України.

Аннотация. Раскрыта суть межбюджетных отношений, проанализировано их влияние на систему государственного регулирования развития сельских территорий и обосновано предложения по совершенствованию бюджетных отношений между государственным и местными (сельскими) бюджетами.

Ключевые слова: межбюджетные отношения, Государственный бюджет Украины, местные бюджеты, государственное регулирование, сельские территории.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню міжбюджетних відносин присвячені праці багатьох вітчизняних науковців-економістів, таких як: М. П. Бадида, Т. Г. Барабаш, І. С. Волохова, В. В. Зубриліна, В. Н. Кузьминчук, Л. М. Мельник, О. М. Тищенко, В. О. Степанова, В. М. Федосов, О. В. Чеберяко, С. І. Юрій, С. О. Юшко та інших. Але праці цих учених в основному залишають поза увагою вплив міжбюджетних відносин на державне регулювання розвитку сільських територій у цілому та сільських громад зокрема. Саме цьому і присвячена стаття.

Мета статті. Метою статті є аналіз впливу міжбюджетних відносин на систему державного регулювання розвитку сільських територій та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення цих відносин.

Виклад основного матеріалу. У Бюджетному кодексі України під міжбюджетними відносинами розуміють відносини між державою, Автономною Республікою Крим і територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією та законами України [1, ст. 81].

Проаналізувавши основи міжбюджетних відносин, думки вчених, економістів і фінансистів,

що дають характеристику міжбюджетним відносинам, автори сформулювали свою точку зору про поняття міжбюджетних відносин. Під міжбюджетними відносинами слід розуміти сукупність відносин між органами державної влади України, органами управління регіонами і органами місцевого самоврядування, що ґрунтуються на рівності всіх бюджетів країни у взаємостосунках на всіх рівнях бюджетної системи, а також рівності бюджетних прав суб'єктів бюджетних відносин між собою, розподілі і закріпленні нормативів витрат, нормативів, що регулюють доходи бюджетів на постійній основі за певними рівнями бюджетної системи, вирівнюванні рівнів мінімальної бюджетної забезпеченості, що ґрунтується на дотриманні прав, обов'язків і відповідальності влади у сфері складання, затвердження та виконання бюджетів.

Саме залежність, що виникає між бюджетами різних рівнів, а також органами державної влади та місцевого самоврядування з приводу перерозподілу і використання фінансових ресурсів, відображає сферу дії міжбюджетних відносин. Об'єктом дії міжбюджетних відносин є фінансові ресурси, які розподіляються між бюджетами різних рівнів. Суб'єктами системи міжбюджетних відносин виступають органи державної влади і місцевого самоврядування. Кожен з них має власні функції, завдання та фінансову автономію.

Міжбюджетні відносини мають ґрунтуватися на принципах:

- рівності всіх місцевих бюджетів у стосунках з державним бюджетом;
- створення дворівневої системи бюджетних відносин і чіткого розмежування функцій між цими рівнями;
- розмежування (закріплення) і розподілу регулятивних доходів за рівнями бюджетної системи України;
- вирівнювання рівнів мінімальної бюджетної забезпеченості регіонів (районів, сільських рад);
- самостійність кожного бюджету і високий ступінь автономії сільських бюджетів.

Термін «міжбюджетні відносини» на 2/3 можна ототожнити з терміном «місцеве самоврядування», адже коли йдеться про незалежність і фінансову стійкість сільських громад, ми розуміємо під цим, перш за все, самодостатність сільських бюджетів.

У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено основні параметри сільського самоврядування [2]. Органи сільського самоврядування самостійно керують кому-

нальною власністю, формують, затверджують і виконують сільський бюджет, а також вирішують інші питання місцевого значення. Сільське самоврядування має право на судовий захист, компенсацію витрат, що понесені в результаті рішень, ухвалених державними органами влади, закон забороняє обмежувати права місцевого самоврядування, що встановлені законами України. Однак модель місцевого самоврядування значною мірою ідеалізована і досить складно реалізується в рамках сучасного стану українського суспільства. Звичайно, до неї потрібно прагнути як до своєрідних орієнтирів, високих демократичних стандартів.

З огляду на значення органів місцевого самоврядування в проведенні бюджетної реформи державне регулювання у сфері місцевого самоврядування варто розвивати за такими напрямками:

- завершити формування правової бази для забезпечення становлення місцевого самоврядування;
- реалізувати конкретні заходи державної підтримки розвитку місцевого самоврядування;
- створити необхідні умови для розвитку фінансово-економічної бази самоврядування.

Реальність і ефективність місцевого самоврядування визначаються, здебільшого, матеріально-фінансовими ресурсами, що становлять у своїй сукупності фінансово-економічні основи місцевого самоврядування, чим компетенцією у вирішенні управлінських питань або юридичним статусом, тобто повинен діяти принцип відповідності конституційної компетенції фінансовим можливостям.

У період становлення нашої держави, після ухвалення 1991 року. Акту проголошення незалежності України, трансформація міжбюджетних відносин як одного з методів державного регулювання відбувалася під впливом двох протилежних тенденцій:

- відцентрова, що характеризує самодостатність регіонів, територіальних громад і пов'язана з відокремленням сфери фінансування від центру та інших регіонів з тією метою, щоб в умовах соціально-економічної стабільності можна було самостійно розв'язати свої внутрішні проблеми;

- доцентрова тенденція, пов'язана з тим, що без центру неможливо самостійно забезпечити соціально-економічну стабільність більшості фінансово незабезпечених регіонів, а також

розв'язати низку правових і нормативних проблем, розробити науково обґрунтовані методи, інструменти та механізми міжбюджетних відносин на рівні «держава – регіон – район – село».

Становлення і розвиток вітчизняної системи міжбюджетних відносин як методу державного регулювання відбувається під впливом тих трансформаційних перетворень, які притаманні всій системі суспільних відносин нашої держави. Проблема розподілу грошових коштів завжди була предметом суперечок і дискусій. Тому міжбюджетні відносини – це один із основних чинників суперечки між представниками центральної і місцевої влади та місцевого самоврядування з приводу пропорцій розподілу державних коштів. Проте невирішеність певних питань і загострення проблем у цій сфері – значною мірою не лише відбиток транзитивного стану, в якому перебувають економіка країни та її політична система. Відсутність науково обґрунтованої концепції реформування міжбюджетних відносин не дає змоги негайно розв'язати суперечності між суб'єктами державного управління та місцевого самоврядування щодо доцільності та ефективності розширення бюджетних повноважень місцевих рад (зокрема сільських), а також підвищення рівня надання громадянам України суспільних благ і послуг кожною з ланок бюджетної системи. Це, безумовно, гальмує процес реформування міжбюджетних відносин і спричиняє збереження старих, неадекватних сучасним умовам принципів побудови бюджетної системи країни.

Реформування міжбюджетних відносин в Україні, яке було орієнтовано на розв'язання поточних бюджетних проблем, не дозволило створити зважену систему розподілу повноважень між органами влади різних рівнів (національного, регіонального і районного) та органами місцевого самоврядування і провадити адекватні механізми формування місцевих бюджетів та вирівнювання їхніх фінансових можливостей. В Україні до цього часу відсутній чіткий, економічно обґрунтований розподіл функціональних повноважень між державною владою і місцевим самоврядуванням. Деякі види видатків фінансуються не тільки із сільських бюджетів, а й з районного, обласного, державного – залежно від підпорядкованості організацій і установ охорони здоров'я, освіти, фізичної культури та спорту.

Часто трапляється, що держава (в особі районної влади) делегує сільським радам повноваження на управління та утримання певних

об'єктів соціальної інфраструктури, не підкріплюючи ці повноваження грошовими коштами. Разом з тим чинний сьогодні розподіл об'єктів державної та комунальної власності між органами державної влади і місцевим самоврядуванням може не відповідати економічно доцільному розподілу повноважень. Оскільки в більшості сільських бюджетів коштів вистачає в основному лише на утримання органів місцевого самоврядування, а заклади освіти і медицини утримуються, зазвичай, за рахунок трансфертів з державного бюджету, то чи не краще було б закріпити їх саме за державою (районною владою), враховуючи при цьому також те, що ці установи не підпорядковані сільському голові, а керівництво ними здійснює саме районна влада.

Склад сільських бюджетів України, як і в інших країнах, відображає особливості адміністративно-територіального поділу та специфіку функціонування місцевого самоврядування. Із коштів сільських бюджетів фінансуються важливі заходи держави в соціально-економічній сфері. Наприклад, утримуються заклади освіти, охорони здоров'я, будинки культури, бібліотеки, фінансуються молодіжні програми. Дохідний потенціал окремих сільських рад є неоднаковим, тому неоднаковими є можливості здійснювати зазначені видатки. «Багатші» сільські ради можуть дозволити їх фінансування на рівні навіть вищому за мінімальний, у той час як «бідніші» не можуть забезпечити ці видатки навіть у мінімальному обсязі. За такої ситуації мінімальний рівень соціальних видатків на одного громадянина, гарантом якого виступає держава і який має забезпечуватись приблизно на однаковому рівні в усій країні, значною мірою залежить від місця проживання громадян. Оскільки ці видатки гарантує, визначає їхній обсяг та порядок здійснення держава, то вона повинна перебрати на себе їх фінансування шляхом забезпечення централізації коштів на соціальну сферу в державному бюджеті.

Тому першим кроком на шляху становлення економічно ефективної системи міжбюджетних відносин в Україні має стати чіткий розподіл функціональних повноважень між державною владою і місцевим самоврядуванням. Децентралізація бюджетної системи потребує також упорядкування системи державного регулювання та управління об'єктами комунальної власності, а за потреби – їх перерозподіл між державною владою та місцевим самоврядуванням відповідно до розподілу їхніх повноважень щодо надання суспільних благ і послуг.

Згідно із статистичними даними, найбільшу питому вагу в доходах сільських бюджетів сьогодні мають надходження від загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів, які практично не пов'язані з власною діяльністю органів місцевого самоврядування і становили за останні десять років понад 50% доходів загального фонду. Водночас частка надходжень від власних джерел, насамперед від місцевих податків і зборів, за цей час не перевищувала 10%. Збереження такої структури грошових надходжень і надалі не дасть можливості сільським органам влади бути дійсно фінансово незалежними і, у свою чергу, дозволить їм перекладати відповідальність за власні прорахунки в економічній діяльності на державні органи влади.

Згідно із завданнями щодо розмежування доходів між окремими ланками бюджетної системи України законодавством встановлено такий порядок регулювання доходів бюджетів. З Державного бюджету України до сільських бюджетів може передаватись частка доходів шляхом процентних відрахувань від загальнодержавних податків, зборів і обов'язкових платежів, які справляються на цій території, або дотацій та субвенцій. Обсяг цих відрахувань затверджується Верховною Радою України в законах про державний бюджет на відповідний рік.

Головним інструментом переміщення фінансових ресурсів від одного рівня влади до іншого є система бюджетних трансфертів. Трансферти – головний інструмент організації міжбюджетних відносин. Трансфертами в Україні є дотації, субсидії, субвенції, а також міжбюджетні взаєморозрахунки.

Трансферти у науковій літературі тлумачаться як «передавальні платежі», «односторонні перекази», характерними рисами яких є те, що рух коштів у формі трансфертів не супроводжується зустрічним одержанням товарів, послуг або грошей [3, с. 21].

Трансферти становлять значну частину доходів сільських бюджетів (близько 50%), що свідчить про високу залежність бюджетів місцевого самоврядування від держави.

У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] визначається послідовність спрямування дотацій та субвенцій від державного бюджету України до сільських бюджетів. Ці дотації та субвенції спрямовуються до обласних бюджетів і розподіляються обласними радами між районними бюджетами та бюджетами міст обласного значення. Потім районні ради розподіляють отримані кошти між сільськими

бюджетами. Необхідність такого розподілу дотацій і субвенцій обласними і районними радами забезпечує формування дохідної частини не нижче від мінімальних обсягів сільських бюджетів, визначених законодавчими актами.

Зростання абсолютних і відносних розмірів дотацій та субвенцій свідчить про значні масштаби перерозподільних процесів усередині бюджетної системи, спричинені недостатніми обсягами власних і закріплених на постійній основі дохідних джерел сільських бюджетів, розміри яких не дозволяють здійснити заплановані бюджетні видатки.

Такі тенденції свідчать про зниження фінансової достатності органів місцевого самоврядування та зростання навантаження на видаткову частину Державного бюджету України в умовах необхідності забезпечення пріоритетів поточної бюджетної політики, в тому числі щодо соціальних гарантій.

На даний момент можна дати таку оцінку чинної системи міжбюджетних відносин щодо сільських територій:

- недосконала законодавча база;
- немає механізму використання соціальних стандартів і нормативів для розрахунку фонду фінансової підтримки сільських територій;
- нерозв'язані проблеми міжбюджетних відносин по вертикалі: держава – регіон – район – село.

Модель міжбюджетних відносин щодо сільських територій має нтакі переваги і недоліки.

Переваги: 1) єдність джерел усіх бюджетів, а тому досягається зацікавленість органів державної влади всіх рівнів у розвитку економіки сільських територій як податкоутворюваної бази; 2) створюється механізм надання фінансової допомоги сільським територіям; 3) з'являються реальні важелі для регулювання економічного та соціального розвитку сільських територій. Практично ця модель реалізується в даний час у взаєминах державного і сільських бюджетів.

Недоліки: 1) низька частка власних доходів сільських бюджетів, 2) суб'єктивність верхніх рівнів державної влади при визначенні обсягів відрахувань з податків у сільські бюджети, 3) така система сприяє розвитку утриманства деяких сільських територій, 4) не виправдано великі зустрічні потоки фінансових ресурсів; 5) це веде до централізації коштів у вищій бюджет і до обмеження територіальних потреб.

Серед головних недоліків чинної системи фінансового управління в Україні виділяють над-

мірну централізацію влади та низьку ефективність її організації на місцях. На нашу думку, основним способом вирішення цих проблем є підвищення рівня фінансової достатності органів місцевого самоврядування за такими напрямками: формування достатніх та незалежних від центральних органів управління державою джерел доходів; спрощення правил розрахунків та зменшення обсягів міжбюджетних трансфертів, що передаються органам місцевого самоврядування від Державного бюджету України.

У сфері податкових відносин необхідно ухвалити відповідні зміни, що зобов'язуватимуть державні органи влади забезпечувати сільським громадам мінімальні бюджетні доходи шляхом закріплення за сільськими бюджетами доходних джерел. Захист об'єктивно незабезпечених у фінансовому плані сільських громад вимагає фінансового вирівнювання або еквівалентних заходів. Такі заходи не повинні обмежувати органи сільського самоврядування в межах їхньої компетенції. Сільським громадам, яким не вистачає коштів для забезпечення мінімуму доходів населення, необхідно виділяти державні кошти, обсяг яких повинен визначатися з урахуванням регіональних мінімальних соціальних стандартів.

Мінімальні соціальні та фінансові норми і нормативи розробляє Уряд України. Прагнення державних органів забезпечити формування бюджетів хоча б у мінімальних розмірах говорить про їхню істотну соціально-економічну роль. Визначення мінімального бюджету здійснюється таким чином: видаткова частина такого бюджету визначається за мінімальними соціальними і фінансовими нормативами, що встановлені Кабінетом Міністрів України. Дохідна частина мінімального бюджету повинна цілком покривати зазначені суми витрат.

Розмежування бюджетних повноважень між рівнями бюджетної системи повинне включати розроблення процедур установаження і реалізації нормативів бюджетного забезпечення соціальних гарантій та механізмів, дотримання формування системи критеріїв оцінки розвитку громад, що забезпечує фінансування пріоритетних і високоефективних програм, і багато інших аспектів, що пов'язані з реалізацією принципів міжбюджетних відносин; відповідність фінансових ресурсів органів влади і управління їхнім повноваженням і функціям, що означає «вертикальне вирівнювання» бюджетів виходячи з принципу: фінансові запити (видаткова частина сільських бюджетів) повинні виходити з

фактичного фінансового потенціалу (дохідної частини бюджету).

Регулювання міжбюджетних відносин у державі має відбуватися в напрямі децентралізації бюджетних коштів, що передбачено Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування» [2]. Для забезпечення стабільності й обґрунтованості розвитку сільських територій на основі системи районних та сільських бюджетів необхідне чітке розмежування відповідальності між районними і місцевими (сільськими) органами влади у вирішенні завдань соціального розвитку на основі закріплення за місцевими бюджетами мінімальних достатніх джерел доходів.

Збільшення повноважень на вирішення соціальних завдань місцевих органів влади в міру розвитку в селах місцевого самоврядування необхідно супроводжувати збільшенням забезпеченості власними коштами. Реалізація соціально орієнтованого механізму бюджетної децентралізації в сільських громадах повинна проходити шляхом розмежування повноважень і об'єктів ведення органів влади району і місцевого самоврядування в соціально-культурній сфері та інженерній інфраструктурі. Для цього потрібно:

- забезпечити самостійність сільських бюджетів шляхом гарантування їм джерел надходжень, достатніх для фінансування мінімально необхідних витрат, обумовлених урахуванням державних соціальних стандартів;
- розмежувати компетенції органів влади на рівні держави, області, району, міста, селища, села;
- створити прозорий порядок надання дотацій, у разі якщо закріплених бюджетних коштів недостатньо для фінансування мінімального бюджету;
- забезпечити паралельне планування бюджетів усіх рівнів.

Для цього потрібно таке.

1. Для підвищення ефективності збирання загальнодержавних податків розділити в певному співвідношенні податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість та акцизи між Державним і місцевими бюджетами України. Але встановити, що в разі недовиконання планових показників надходжень, у першу чергу має виконуватися план збору податків до Державного бюджету України. Таким чином, буде підвищено зацікавленість органів місцевого самоврядування у забезпеченні виконання планових показників надходжень загальнодержавних податків. Це

також дасть змогу вирішити завдання щодо збільшення частки податкових надходжень до місцевих бюджетів у доходах Зведеного бюджету України та розвантажити видаткову частину Державного бюджету України.

2. Надати право органам місцевого самоврядування самостійно ухвалювати рішення про рівень і структуру власних доходів, а також, за потреби, установлювати додаткові податки і збори в межах власної податкової компетенції, але обов'язково за погодженням із Міністерством фінансів України.

3. До місцевих (сільських) податків і зборів необхідно віднести податок з доходів фізичних осіб, збір за спеціальне використання природних ресурсів та збір за забруднення навколишнього природного середовища. Ці податки за своєю природою є місцевими і у зв'язку зі своєю стабільністю могли б стати основним джерелом надходжень до сільських бюджетів, як це є в усьому світі.

Специфікою місцевих видатків є те, що вони створюють, здебільшого, додаткові умови щодо благоустрою та поліпшення життя населення. Мінімальні соціальні блага повинна забезпечити держава, а решту – місцева влада. Тому органи місцевого самоврядування повинні мати тісний зв'язок із громадянами, бути їм підконтрольними. Саме населення має визначати, чи потрібна йому якась додаткова послуга і чи готове воно витратити частину свого доходу для її отримання.

Для розвитку принципу самофінансування, перебудови механізму формування сільських бюджетів автори пропонують підійти до їх формування із принципово нової позиції – перейти до п'ятирічних нормативів відрахувань від територіальних бюджетних доходів громад у бюджеті вищих рівнів. Суть цієї позиції в такому: не держава утримує за свої кошти (дотації, субсидії) сільські території, а навпаки – сільські бюджети, маючи достатньо коштів, направляють їх за встановленими нормативами у відсотках від загальної суми у вищі бюджети, а решта залишається на потреби сільських громад. Саме тоді вищі державні посадовці почуватимуться дійсно «слугами народу», його утриманнями, а не розпорядниками.

З позицій політичних реальностей сьогодення ця ідея видається «утопією»: держава не віддасть своїх юридичних повноважень та економічної влади. Але, з іншого боку, без децентралізації бюджетної системи годі чекати ініціативи на місцях.

Пропонують [крім переведення до категорії місцевих (сільських) податків збору за спеціальне використання природних ресурсів, збору за забруднення навколишнього природного середовища та податку з доходів фізичних осіб] такі обсяги передання до сільських бюджетів коштів від регулятивних податків:

- податок на прибуток підприємств – не менше ніж 10%;
- податок на додану вартість – не менше ніж 10%;
- акцизи – не менше ніж 10%.

При розподілі цих коштів потрібно враховувати такі фактори:

- чисельність населення сільської громади;
- кількість дітей у громаді;
- частка осіб пенсійного віку в сільській громаді;
- площа території громади;
- інші фактори, що визначають особливості кожного суб'єкта бюджетного процесу.

Для усунення диференціації в рівні економічного і соціального розвитку сільських територій пропонують такі шляхи:

- виділення дотацій і субвенцій тим сільським територіям, у бюджеті яких буде недостатньо коштів для фінансового забезпечення соціальних нормативів;
- сільські території, в яких у результаті застосування єдиного нормативу відрахувань від територіального бюджету буде виявлено коштів більше, ніж потрібно для задоволення соціальних нормативів, повинні перерахувати ці кошти (а краще лише їхню частину) у вищий бюджет;
- для регулювання бюджетів пропонується створення фонду фінансової допомоги, встановити єдиний норматив відрахувань у цей фонд від територіальної доходної бази, а обсяги виділення коштів з цього фонду визначати з урахуванням не тільки потреби кожної сільської громади, але і її внеску.

Пропонується також формування двох сільських бюджетів – бюджету експлуатаційних витрат (для фінансування соціальних нормативів) та інвестиційного бюджету, сформованого за рахунок ресурсів, що залежать від кінцевого результату господарської діяльності конкретного суб'єкта бюджетного процесу. Запропонована модель формування сільських бюджетів, встановлює рівні обов'язки для всіх суб'єктів бюджетних відносин у формуванні державного бюджету і фонду фінансової допомоги, а також знижує вплив цих суб'єктів та інших факторів на формування сільських бюджетів. Деякі еле-

менти цієї моделі уже використані державою при розробленні механізмів удосконалення міжбюджетних відносин.

Але в основу повинен бути покладений принципово новий підхід до формування сільських бюджетів, а саме врахування державних соціальних стандартів та фінансових нормативів. Усі ці параметри повинні бути регіонально диференційовані і законодавчо закріплені на загальнодержавному рівні.

Висновки. Проблема обґрунтованого розмежування витрат між бюджетами різного рівня залишилася однією з нерозв'язаних проблем міжбюджетних відносин в Україні. Основним принципом розмежування витрат між бюджетами різного рівня є принцип адекватності витрат повноваженням, що закріплені за відповідним рів-

нем управління. Цей принцип не може бути реалізований повною мірою у зв'язку з відсутністю чіткого розмежування об'єктів спільного ведення. З одного боку, існують повноваження, що належать до об'єктів спільного ведення, витрати за якими проходять за різними рівнями бюджетів, а з другого боку – частина повноважень одними органами влади передається іншим. На підставі цього можна зробити висновок, що відносини мають ситуативний контекст.

Резюмуючи, можна сказати, що економічні і соціальні проблеми міжбюджетних відносин на місцевому рівні повинні вирішуватися з використанням комплексного підходу, що враховує правові, економічні і методологічні фактори, тільки за цієї умови реформи будуть ефективно працювати.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page9>.
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
3. Салямон-Міхеєва К. Д. Міжбюджетні відносини як фінансовий механізм держави / К. Д. Салямон-Міхеєва // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 3. – С. 19–25.